

MITEN LUONNON MONIMUOTOISUUDESTA JA SEN UHISTA PUHUTAAN YLEISTAJUISISSA ASiantuntijateksteissä?

Emmi Lahti, Helsingin yliopisto

Artikkelissa tarkastellaan sitä, millainen kuva luonnon monimuotoisuudesta rakentuu ja miten monimuotoisuuden uhista puhutaan erilaisissa yleistajuisissa asiantuntijateksteissä. Aineistona on blogi- ja uutistekstejä maa- ja metsätalousministeriön, Luonnonvarakeskuksen ja luonnonsuojelujärjestöjen verkkosivuilta. Tutkimus on kielitieteellistä diskurssianalyysia, ja sen kehyksenä on ekolinguistiikka. Analyysista käy ilmi, että etenkin ministeriön ja Luonnonvarakeskuksen teksteissä monimuotoisuuden käsite jää usein epämääräiseksi ja abstraktiksi, eikä aina ole selvää, mihin sillä viitataan. Luonnonsuojelujärjestöjen teksteissä käsitettä selitetään enemmän ja monimuotoisuuden edistämiseen tähtäävistä toimista puhutaan konkreettisemmin. Tällöinkin kuitenkin luonnon monimuotoisuus näyttää viittaavaan usein melko suppeasti vain lajien runsauteen. Kaikkien toimijoiden teksteissä rakentuu kuva siitä, että monimuotoisuus on tärkeää. Monimuotoisuutta uhkaavista ja heikentävistä toimista ja prosesseista puhutaan tyypillisesti käyttämällä nominaalituksia ja passiivia, jolloin ihmisen rooli ei tule eksplisiittisesti esiin. Kun ihminen mainitaan, puhutaan ihmisistä kollektiivisena yksikkönä, jolloin vastuu- ja valtasuhteiden käsittelystä tulee mahdotonta. Yhtenä luonnon monimuotoisuutta uhkaavana asiana mainitaan vieraslajit, joiden torjunnassa ihmiselle rakentuu aktiivinen rooli.

Avainsanat: diskurssintutkimus, ekolinguistiikka, luonnon monimuotoisuus, luonto

---

Kirjoittajan yhteystiedot:

Emmi Lahti

emmi.lahti@helsinki.fi

1 JOHDANTO

Ilmastonmuutoksen pysäyttäminen ja luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ovat tällä hetkellä ihmiskunnan merkittävimpiä kysymyksiä.¹ Erilaiset luonnonsuojelujärjestöt ovat puhuneet luonnonsuojelun puolesta jo pitkään, ja nyttemmin aiheeseen liittyvä keskustelu on merkittävästi vilkastunut myös politiikassa ja esimerkiksi erilaisilla sosiaalisen median alustoilla. Ilmasto- ja monimuotoisuuskeskustelua vilkastutti osaltaan vuonna 2020 maailmanlaajuisiksi levinnyt koronaviruspandemia, sillä monissa kannanotoissa nähdään yhteyksiä koronapandemian ja luonnon monimuotoisuuden vähenemisen välillä. Tutkimukset ovatkin osoittaneet, että luonnonvaraisten eläinten elintilan huvetessa riskit zoonooseihin eli muusta eläimestä ihmiseen leviäviin viruksiin kasvavat (esim. Johnson ym., 2020; Keesing ym., 2010). Niinpä myös tulevien pandemioiden ehkäisyyn on tarjottu yhdeksi ratkaisuksi luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen ja ilmaston lämpenemisen pysäyttämistä (ks. esim. Roston, 2020).

Tässä artikkelissa tarkastellaan sitä, miten kuva luonnon monimuotoisuudesta rakentuu kielellisesti erilaisissa yleistajuisissa asiantuntijateksteissä. Kielellä konstruoidaan sitä sosiaalista todellisuutta, jossa luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavat päätökset tehdään. Luonnon monimuotoisuuteen liittyvän kielenkäytön analyysi on siten olennainen osa tutkimusta, jossa luonnon monimuotoisuuteen liittyviä kysymyksiä tarkastellaan.

¹ Vuonna 2019 hallitustenvälinen luonnon monimuotoisuus- ja ekosysteemipalvelupaneeli IPBES julkaisi raportin, jonka pääviesti oli, että luonnon monimuotoisuuden vähenemisen pysäyttämiseksi on tehtävä kokonaisvaltaisia toimia (IPBES, 2019). Raportissa arvioitiin muun muassa, että miljoona maapallon kahdeksasta miljoonasta lajista on uhanalaisia (mts. 24).

Artikkelissa tarkastellaan diskurssintutkimuksen keinoin sitä, miten luonnon monimuotoisuudesta ja sen uhista puhutaan maa- ja metsätalousministeriön, Luonnonvarakeskuksen sekä luonnonsuojelujärjestöjen blogi- ja uutisteksteissä. Huomio kiinnitetään kielellisiin valintoihin, joilla teksteissä rakennetaan erilaisia merkityksiä. Tutkimuksen kehyksenä on ekolinguistiikka – kielitieteellinen lähestymistapa, jossa kiinnostuksen kohteena on ihmisen ja luonnon välinen suhde. Tutkimuskysymykset ovat:

- Millainen kuva luonnon monimuotoisuudesta rakentuu eri toimijoiden teksteissä?
- Miten monimuotoisuuden uhista puhutaan?

Mukana olevien toimijoiden teksteillä on ainakin osittain erilaiset funktiot, tavoitteet ja yleisöt. Niinpä analyysissa vertaillaan eri toimijoiden teksteissä ilmeneviä puhetapoja toisiinsa. Tutkimuksessa pohditaan myös sitä, millaisen kuvan erilaiset puhettavat rakentavat ihmisen ja luonnon suhteesta. Tämän lisäksi pohditaan, millaiset puhettavat voisivat olla hyödyllisiä, kun viestitään luonnon monimuotoisuuteen liittyvistä kysymyksistä ja haetaan niihin yhteisiä ratkaisuja.

Luonnon monimuotoisuuteen liittyvää kielenkäyttöä on toistaiseksi tutkittu melko vähän niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Huomattavasti enemmän huomiota on kiinnitetty esimerkiksi ilmastonmuutosdiskurssiin. Aiemmin on kuitenkin analysoitu esimerkiksi monimuotoisuuden sosiaalista ja diskursiivista rakentumista (Stibbe & Zunino, 2008). Viestintätieteissä on analysoitu luonnon monimuotoisuuteen liittyviä meta-

foria (Hellsten, 2002; Väliverronen, 1998; Väliverronen & Hellsten, 2002) ja ympäristökysymyksiä suomalaisessa mediassa (Väliverronen, 1996).

2 AINEISTO

Tutkimuksen aineistona on maa- ja metsätalousministeriön (MMM), Luonnonvarakeskuksen (Luke), Suomen luonnonsuojeluliiton (SLL) ja Greenpeacen blogitekstejä sekä WWF:n uutistekstejä. Aineistoon on kerätty MMM:n blogia lukuun ottamatta tekstejä lokakuun 2019 ja syyskuun 2020 väliseltä ajalta. MMM:n blogitekstejä otettiin mukaan pidemmältä aikaväliltä, tammikuusta 2019 syyskuuhun 2020, jotta tekstejä saatiin riittävä määrä. Näillä aikaväleillä julkaistuista teksteistä aineistoon on otettu mukaan kaikki ne tekstikokonaisuudet, jotka jollakin tavalla käsittelevät luonnon monimuotoisuutta, sen köyhtymistä ja uhanalaisia lajeja. Teksteistä on etsitty muun muassa sellaisia avainsanoja kuin *monimuotoisuus*, *luontokato*, *metsäkato*, *köyhtyä* ja *köyhtyminen* sekä *uhanalaisuus* ja *uhanalainen*. Taulukossa 1 on esitetty aineistoon kuuluvien tekstien määrät.

WWF:n uutisia lukuun ottamatta muut aineiston tekstit löytyvät toimijoiden verkkosivuilta *blogiksi* nimetyn otsikon alta. Aineistoksi on valittu blogitekstejä, sillä analyysin kohteeksi on haluttu virallisia esitelytekstejä vapaamuotoisempia ja kanta-aotavampia tekstejä. WWF:n verkkosivuilla ei ole erillistä blogia, joten mukaan on otettu uutiset, joiden havaittiin muistuttavan monelta osin blogitekstejä: niissä usein otetaan kantaa, käytetään vetoavia sananvalintoja ja kuvia sekä kannustetaan lukijaa toimintaan.

Blogia ei (enää) pidetä omana genrenään, vaan se on ennemminkin teknologia, väline tai alusta, joka tarjoaa mahdollisuuksia monenlaiselle toiminnalle ja monenlaisille genreille (Miller & Shepherd, 2009, s. 283–284). Tämän artikkelin aineiston blogiteksteissä onkin muun muassa uutisten, tiedotteiden, päiväkirjamerkintöjen, raporttien, mielipidekirjoitusten ja kolumnien piirteitä. Myös WWF:n verkkosivujen *uutisiksi* nimetyissä teksteissä on samoja piirteitä, ja siten ne muistuttavat pitkälti muiden toimijoiden blogitekstejä eivätkä niinkään prototyypistä uutista.

TAULUKKO 1. Aineistoon kuuluvien tekstien määrät.

Tekstien julkaisupaikka	tekstejä
Maa- ja metsätalousministeriön blogi (MMM)	34
Luonnonvarakeskuksen blogi (Luke)	36
WWF:n uutiset (WWF)	77
Suomen luonnonsuojeluliiton blogi (SLL)	31
Greenpeacen blogi (GP)	30
tekstejä yhteensä	208

Aineiston eri toimijoilla on erilainen asema sekä erilaiset tehtävät ja viestinnälliset päämäärät. Siten teksteillä on erilaisia tavoitteita ja ne on suunnattu ainakin osittain erilaisille yleisöille. Näistä syistä eri toimijoiden teksteissä painottuvat myös erilainen sosiaalinen toiminta ja erilaiset genrepiirteet. Tässä artikkelissa fokus ei kuitenkaan ole erilaisten genrejen vertailussa, vaan tarkoituksena on tarkastella teksteissä ilmeneviä puhe- ja merkityksellistämisen tapoja sekä pohtia sitä, millaista kuvaa luonnon monimuotoisuudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä ne rakentavat. Vaikka eri toimijoiden tekstit eroavatkin toisistaan, niillä on myös yhteisiä piirteitä: kaikkien toimijoiden teksteissä otetaan kantaa, käytetään vetoavaa kieltä ja affektiivisia sananvalintoja, kerrotaan omasta työstä tai kirjoittajan edustaman tahon toiminnasta sekä puhutellaan lukijaa.

Maa- ja metsätalousministeriö on ministeriönä valtioneuvoston toimivaltainen osasto, jota johtaa maa- ja metsätalousministeri. Blogissa muun muassa ministeriössä työskentelevät asiantuntijat esittelevät ministeriön toimintaa ja ottavat kantaa ajankohtaisiin, ministeriön hallinnonalaan liittyviin asioihin. Koska ministeriön aloina ovat maa-, puutarha-, metsä- ja kalatalous, aiheita käsitellään ensisijaisesti näiden alojen näkökulmista.

Luonnonvarakeskus puolestaan on maa- ja metsätalousministeriön alainen tutkimus- ja asiantuntijaorganisaatio. Blogiin kirjoittavat muun muassa Luken tutkijat, jotka kertovat tutkimusaiheistaan ja ottavat kantaa luonnonvaroihin liittyviin teemoihin. Blogissa sanotaan erikseen, että kirjoittajien näkemykset ovat heidän omiaan eivätkä edusta Luonnonvarakeskuksen kantaa.

Luonnonsuojelujärjestöt ovat poliittisesti

sitoutumattomia, voittoa tavoittelemattomia kansalaisjärjestöjä, joiden pääasialliset rahoituslähteet ovat jäsenmaksu-, lahjoitus- ja yritys yhteistyötuotot. Niiden viestinnässä näkyykin se, että tavoitteena on paitsi edistää luonnonsuojelua myös kerätä rahaa luonnonsuojelutyöhön. Luonnonsuojelujärjestöjen tekstejä kirjoittavat järjestöjen asiantuntijat, viestinnän asiantuntijat ja muut työntekijät, ja teksteissä kerrotaan järjestöjen toiminnasta, esitellään erilaisia uhanalaisia lajeja ja otetaan vahvasti kantaa luonnon suojelun puolesta. SLL:n blogissa mainitaan jokaisen blogitekstin yhteydessä sen kirjoittaja titteleineen, kun taas Greenpeacen blogissa ja WWF:n uutisissa kirjoittajaa ei aina mainita. SLL:n blogitekstit käsittelevät pääasiassa Suomen luontoa ja luontotyyppettä, kun taas WWF:n ja Greenpeacen teksteissä on Suomen lisäksi muitakin maita ja globaaleja asioita koskevia teemoja. Luonnonsuojelujärjestöjen tekstit myös eroavat jonkin verran toisistaan. Etenkin Greenpeacen teksteissä on selkeästi muita enemmän affektiivisiä keinoja, ja niissä otetaan vahvemmin kantaa ja pyritään useammin vetoamaan lukijaan.

Luonnonsuojelujärjestöjen teksteissä käytetään paljon kuvia, jotka tavallisesti esittävät erilaisia ekosysteemejä, luontotyyppettä tai uhanalaisia eläimiä. Järjestöjen teksteissä on myös runsaasti intertekstuaalisuutta, kuten viittauksia ja hyperlinkkejä vetoomuksiin, raportteihin ja muihin blogi- ja uutisteksteihin, lainauksia muista teksteistä sekä esimerkiksi asiantuntijoiden sitaatteja. Osa teksteissä esiintyvistä ilmauksista ja puhetavoista voi siten olla lainautunut suoraan jostakin toisesta tekstistä ja tekstilajista. Intertekstuaalisten ketjujen ja niiden vaikutusten analyysi rajautuu kuitenkin tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

Koska suuri osa aineistoon kuuluvista teksteistä on julkaistu vuonna 2020, koronaviruspandemia näkyy aineistossa monin tavoin. Joissakin teksteissä esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden tärkeyttä perustellaan sillä, että se auttaa estämään uusien vastaavien pandemioiden syntymistä. MMM:n blogissa myös puhutaan siitä, miten koronasta johtuvat rajoitukset ja etätyösuositukset ovat saaneet ihmiset arvostamaan luontoa aiempaa enemmän.

3 ANALYYTTINEN KEHYS: DISKURSSINTUTKIMUS JA EKOLINGVISTIikka

Tutkimus on lähtökohdiltaan diskurssintutkimusta, ja analyysi tehdään ekolingvistisessä kehityksessä. Ekolingvistiikaksi voi kutsua kaikkea sellaista kielentutkimusta, joka ottaa jollakin tavalla huomioon ihmisen ja luonnon tai kielen ja ympäristön välisen suhteen (ks. esim. Fill & Mülhäuser toim., 2001; Stibbe, 2014, 2021; suomeksi Herlin, 2012). Ekolingvistiikka jatkaa omalla tavallaan kriittisen diskurssintutkimuksen perinnettä², ja sen piirissä analysoidaan niitä kielen mekanismeja, jotka muodostavat, uusintavat, levittävät ja vastustavat erilaisia maailmankuvia. Usein ekolingvistisen tutkimuksen tarkoituksena on kyseenalaistaa niitä kielenkäytön tapoja, jotka johtavat luonnon tuhoutumiseen ja sosiaaliseen epäoikeudenmukaisuuteen, sekä samalla etsiä ja edistää luonnon kannalta hyödyllisiä kielenkäytön tapoja. (Stibbe, 2014, s. 117–118; 2021, s. 1–2.)

Ekolingvistiikan piirissä on tarkasteltu muun muassa uhanalaisiin kieliin liittyviä

kysymyksiä, kielen roolia ympäristöongelmien kuvailussa, ihmisten ja muiden eläinten suhdetta sekä erilaisia metaforia, visuaalisia keinoja, kehyksiä, ideologioita ja narratiiveja luontoon liittyvässä kielenkäytössä. Aineistoina on käytetty muun muassa erilaisia media- ja opetus- sekä tieteen ja politiikan tekstejä. (Ks. esim. Fill & Penz toim., 2017; Stibbe, 2021.) Monet ekolingvistiikan kehityksessä analysoidut diskurssit ovat osoittaneet luonnon kannalta ongelmalliseksi esimerkiksi siksi, että ne esittävät luonnon ihmisen käytössä olevana resurssina, käsittelevät ympäristöongelmia toimijuussuhteet häivyttämällä tai niillä pyritään edistämään talouskasvua, joka tapahtuu luonnon kustannuksella (Stibbe, 2021, s. 22–26). Monet lähtökohtaisesti positiivisesti luontoon ja sen säilyttämiseen suhtautuvat ja ympäristöongelmien ratkaisemiseen tähtäävät tekstit ovat usein niinkin ongelmallisia, sillä ne nousevat samasta talouskasvuun perustuvasta yhteiskunnasta ja niihin vaikuttavat monenlaiset poliittiset ja kaupalliset intressit (mts. 25). Myös tämän tutkimuksen aineiston teksteissä suhtaudutaan luontoon positiivisesti ja etenkin luonnonsuojelujärjestöjen teksteissä halutaan vahvistikin vaikuttaa ympäristöongelmiin. Siten kiinnostavaa onkin analysoida sitä, millainen kuva luonnon monimuotoisuudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä teksteissä lopulta rakentuu.

Diskurssintutkimuksessa keskeistä on ajatus, että kielenkäyttö on sosiaalista toimintaa ja että merkitykset rakentuvat diskursiivisesti ja tilannesidonnaisesti. Olennaista on myös kielenkäytön ja yhteiskunnan suhde. (Esim. Fairclough, 1992; Pietikäinen & Mäntynen, 2019, s. 13–26.) Diskurssintutkimus perustuu konstruktivistiseen kielinäkemykseen,

2 Kriittisessä diskurssintutkimuksessa kiinnostuksen kohteena on kielenkäytön ja vallan suhteet ja kielenkäytön ideologisuus; usein tarkastelun kohteina ovat erilaiset epä tasa-arvoon ja syrjintään liittyvät kysymykset (ks. esim. Wodak & Meyer, 2016).

jonka mukaan kieli ei ainoastaan heijasta todellisuutta vaan osallistuu myös sosiaalisen todellisuuden rakentamiseen (ks. esim. Berger & Luckmann, 1994/1966). Kysymyksiin luonnon monimuotoisuudesta liittyvät olennaisesti ne kielen keinot, joilla kuvaa ilmiöstä rakennetaan ja siihen liittyviä päätöksiä tehdään. Kansalaisyhteiskunnassa eri alustoilla käytävillä keskusteluilla on vaikutuksensa mielipiteenmuodostukseen, kulutuskäyttäytymiseen ja viime kädessä myös päätöksentekoon, vaikka näiden suhteen tarkastelu rajautuukin tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

Diskurssintutkimuksessa kielen analyysissa hyödynnetään usein systeemifunktionaalista kieliteoriaa (Halliday & Matthiessen, 2014), jota myös tässä tutkimuksessa käytetään analyysin pohjana. Systeemifunktionaalisisessa kieliteoriassa kieli nähdään järjestelmänä, joka tarjoaa erilaisia valinnan mahdollisuuksia eli kielelliset resurssit, joiden avulla luodaan merkityksiä (Halliday & Matthiessen, 2014, s. 23–24; Pietikäinen & Mäntynen, 2019, s. 22–24). Erilaiset kielelliset valinnat luovat siis erilaisia merkityksiä, ja tässä artikkelissa tarkastellaan sitä, millainen kuva ilmiöistä, tapahtumista tai toimijoista rakentuu näiden valintojen seurauksena.

Tässä artikkelissa tarkastellaan sitä, millaisia prosesseja aineistossa kuvataan ja millaisia osallistujia näihin prosesseihin nimetään. Osallistujien kohdalla tarkastellaan sitä, kuka tai mikä on aktiivinen toimija ja kuka tai mikä toiminnan kohde tai onko toimijaa ollenkaan ilmaistu. Toimijaroolien analyysissa hyödynnetään paikoitellen myös niin kutsuttuja myyttisiä rooleja, joihin kuuluvat muun muassa roisto, auttaja ja sankari. Myyttiset roolit perustuvat Proppin (1958/1928) venäläisten kansansatujen analyysimalliin (ks.

Greimas, 1980/1966, s. 198–209; Laitinen, 1988, s. 166–171). Kansansatujen myyttisiä roolihahmoja voi hyödyntää tuomaan ilmiä sitä, että toimijoihin liittyy arvovarauksia: osa teksteissä ilmaistuista toimijoista rakentuu hyväksi sankareiksi ja auttajiksi ja osa pahoiksi roistoiksi (Laitinen, 1988, s. 167).

Analyysissa hyödynnetään myös kieliopillisen metaforan käsitettä. Kieliopillinen metafora tarkoittaa sitä, että sen sijaan, että jonkin asian ilmaisemiseen käytettäisiin sille luontevinta ja tunnusmerkitöntä kieliopillista kategoriaa, se ilmaistaankin muun kieliopillisen kategorian avulla. Tällöin oletetaan esimerkiksi, että toimintoja, tapahtumia ja prosesseja on luontevinta ja tunnusmerkitöntä ilmaista verbeillä ja tarkoitteisiin viitataan substantiiveilla. Kun toimintojen ja tapahtumien ilmaisemiseen käytetäänkin substantiivivia, on kyse kieliopillisesta metaforasta. (Halliday & Matthiessen, 2014, s. 665, 729–730; Karvonen, 1991, s. 149–150.) Nominaalistus, verbistä johdettu substantiivi, onkin merkittävin kieliopillisen metaforan resurssi (Halliday & Matthiessen, 2014, s. 729). Esimerkiksi ilmaus *ihminen rakentaa infrastruktuuria* olisi tunnusmerkitön ja ilmaus *infrastruktuurin rakentaminen* kieliopillinen metafora, sillä siinä toiminta (*rakentaa*) onkin ilmaistu verbin sijaan substantiivilla (*rakentaminen*). Kieliopillinen metafora abstraktistaa ja geneeristää ilmauksia, ja teksteissä, joissa sitä esiintyy, siihen liittyy usein muun muassa sanaston kaikinpuolista abstraktisuutta, lauserakenteiden yksinkertaisuutta ja merkityssuhteita ilmaisevien konjunktioiden vähyyttä (Karvonen, 1991, s. 151).

Prosessien, niiden osallistujien, myyttisten roolien sekä kieliopillisten metaforien analyysi sopii nähdäkseni hyvin ekolingvistisesti

virittyneeseen tutkimukseen, sillä tällaisella analyysillä päästään käsiksi siihen, miten luontoa tuhoavat prosessit esitetään sekä millaiseksi rakentuvat ihmisen rooli ja ihmisten ja muiden lajien väliset suhteet. Toimijuutta ja kieliopillista metaforaa ympäristöongelmien kuvauksessa on suomeksi tarkastellut aiemmin pro gradu -tutkielmassaan Salminen (2012), jonka havaintoja tämä tutkimus vahvistaa ja täydentää.

Analyysin ensimmäisessä vaiheessa aineiston teksteistä on poimittu kaikki sellaiset tekstikappaleet, joissa esiintyy ilmaus *monimuotoisuus* tai *biodiversiteetti*³, ja näitä tekstikatkelmia on ryhmitelty ja analysoitu sen mukaan, miten ja millaisessa yhteydestä monimuotoisuudesta puhutaan. Tämän analyysivaiheen keskeisimmät havainnot esitellään analyysiluvussa 4. Toisessa analyysin vaiheessa tarkempaan tarkasteluun on otettu ne aineiston kohdat – tekstikappaleet tai useamman kappaleen katkelmat – joissa puhutaan monimuotoisuuden vähenemisen syistä ja luontoa uhkaavista asioista. Nämä syyt ja uhat on ryhmitelty kategorioihin sen perusteella, millaisia toimijoita niissä esiintyy. Tämän analyysin keskeisimmät tulokset esitellään analyysiluvussa 5.

4 LUONNON MONIMUOTOISUUDEN JA SEN TÄRKEYDEN RAKENTUMINEN AINEISTOSSA

Luonnon monimuotoisuus on monimutkainen käsite, jolla on erilaisia merkityksiä, määritelmiä ja käyttöjä (ks. Stibbe & Zunino, 2008). Englanninkielisen termin *biodiversity* suomenkielisenä vastineena käytetään

useimmin termiä *luonnon monimuotoisuus*, mutta myös termejä *biodiversiteetti*, *elonkirjo* ja *luonnonkirjo* näkee toisinaan käytettävän. Tämän tutkimuksen aineiston teksteissä käytetään rinnakkain termejä *luonnon monimuotoisuus* sekä pelkkä *monimuotoisuus*, joita käytän myös tässä artikkelissa. Käsitellen tässä luvussa ensin sitä, miten monimuotoisuudesta puhutaan aineiston teksteissä, ja sen jälkeen sitä, miten kuva monimuotoisuuden tärkeydestä rakentuu.

4.1 Mitä luonnon monimuotoisuus on?

Aineiston teksteissä käsite *luonnon monimuotoisuus* tai *monimuotoisuus* esiintyy usein, mutta sitä ei yleensä lainkaan määritellä eikä sen merkitystä avata. Tekstit näyttävät siten tavallisesti perustuvan oletukseen, että lukija tietää, mitä käsitteellä tarkoitetaan ja mihin se viittaa. Usein kontekstista on kuitenkin pääteltävissä, että puhutaan esimerkiksi tietyn alueen, ekosysteemin tai luontotyyppin monimuotoisuudesta, kuten Suomen metsistä (esimerkki 1a) tai soista (1b). Stibben ja Zuninon (2008, s. 167) mukaan yksi oleellinen monimuotoisuuden merkityksen osa-alue onkin se, mihin alueeseen käsitteellä viitataan: viitataanko sillä johonkin tiettyyn alueeseen tai ekosysteemiin vai koko maailmaan.

(1a) Monimuotoisuutta tulee ja on mahdollista ylläpitää ja edistää myös metsätalouden piirissä olevissa metsissä, ja koko metsäala työskenteleekin nyt yhdessä monimuotoisuuden lisäämiseksi talousmetsissä. (MMM 23.3.2020)

³ Myös muilla synonyymeilla, kuten *elonkirjo* ja *luonnonkirjo*, tehtiin aineistosta hakuja, mutta niitä ei aineistossa esiintynyt.

(1b) Itse olen siis sitä mieltä, että meidän pitäisi suojella ja ennallistaa huomattavasti enemmän soita, monimuotoisuuden turvaamisen tähden. Tällä tavoin kannamme omaa korttamme kehoon maapallomme suojelemiseksi. (Luke 17.8.2020)

Maa- ja metsätalousministeriön blogissa näkökulma keskittyy Suomen metsiin, mikä on ministeriön tehtävän näkökulmasta odotuksenmukaistakin. Myös Luonnonvarakeskuksen blogissa näkökulma on vahvasti suomalaisissa metsissä. Lisäksi sekä MMM:n että Luken blogeissa puhutaan muutamia kertoja vesistöistä, soista ja maataloudesta sekä yleisestä ja globaalista näkökulmasta.

Sen lisäksi, että monimuotoisuudella voidaan viitata eri alueisiin tai ekosysteemeihin tai koko maailmaan, sillä voidaan viitata eri tasoihin rakenneosiin: geenien moninaisuuteen, lajien väliseen variaatioon sekä ekologisten lokeroitten ja ekosysteemien moninaisuuteen (Stibbe & Zunino, 2008, s. 171). Aineiston teksteissä monimuotoisuus näyttää viittaavan kaikkein useimmin lajien väliseen variaatioon ja lajien runsauteen; muut tasot ovat käsitellyssä marginaalissa.

Aina ei kuitenkaan ole selvää, mihin monimuotoisuudella tarkemmin viitataan. Etenkin MMM:n teksteille on tavallista, että luonnon monimuotoisuus mainitaan lauseessa ohimennen, kuten seuraavassa esimerkissä (2). Tällöin ei avata tai selitetä sitä, mitä monimuotoisuus on, ja käsitetäänkö monimuotoisuudella esimerkiksi pelkästään lajien välinen monimuotoisuus vai otetaanko huomioon kaikki eri tasot. Tällöin myös monimuotoisuuden suhde käsiteltävään asiaan voi jäädä epämääräiseksi eivätkä monitahoisten ilmiöiden monitahoiset suhteet toisiinsa tuli ilmi.

(2) Vastuullinen ruoka on myös tuotettu ja jalostettu ympäristö huomioiden. Kriittisiä näkökulmia ovat tuotteiden hiili- ja vesijalanjälki, sekä **luonnon monimuotoisuus**. (MMM 3.5.2019)

Esimerkissä (2) luonnon monimuotoisuus mainitaan käsitteenomaisesti osana listaa, mikä saa laajan ja monitahoisen ilmiön vaikuttamaan yksinkertaiselta, tarkkarajaiselta asialta. Luonnon monimuotoisuus voi toimia myös symbolina tai metonymiana yleisille ympäristöhuolille (Väliverronen, 1998, s. 29) – esimerkin (2) kaltaisessa käytössä käsite voi ilmaista ja osoittaa ennen kaikkea jonkinlaista yleistä huolta ja huolehtimista ympäristöstä ja sen tilasta.

Luonnonsuojelujärjestöjen teksteissä monimuotoisuutta käsitellään runsaasti uhanalaisten lajien ja (sade)metsien nopean tuhoamisen kautta. Teksteissä toistuvat tietyt ekosysteemit, kuten metsät, suot, valtameret ja muut vesistöt sekä sademetsät. Näistä etenkin valtameret ja sademetsät esitetään tyypillisesti ”hotspotteina”, alueina, joilla eri lajeja on erityisen paljon ja jotka ovat siten erityisen monimuotoisia. Tällöin monimuotoisuus näyttäytyy erityisesti lajien runsautena.

(3) Amazonin sademetsät pitävät sisällään yhden maailman monimuotoisimmista ekosysteemeistä. Yli 3 miljoonaa eläin- ja eliölajia asuttaa sademetsiä ja yli 2500 puulajia pitää Amazonin värikkään ekosysteemin elossa. Tiesitkö, että 1/3 maapallon kaikkesta trooppisesta puustosta sijaitsee Amazonilla? (GP 21.8.2020)

Esimerkissä (3) Amazon esitetään monimuotoisuuden keskittymänä, jossa esiintyy runsaasti erilaisia lajeja. Lisäksi monimuotoi-

suuteen viitataan värikkyynä, jolla tuodaan positiivisia mielikuvia mukaan. Uhanalaiset lajit ja sademetsät ovat olleet yleiset käsittelynäkökulmat mediassakin, jossa monimuotoisuutta käsitellään usein etenkin uhanlaisten lajien kautta, ja tyypillisesti monimuotoisuutta symboloivat erilaiset valokuvauksellisten, uhanalaisten eläinten kuvat (Stibbe & Zunino, 2008, s. 171–172; Väliverronen, 1998, s. 29–30).

Koko aineistosta löytyy vain yksi kohta, jossa selkeästi eksplikoidaan ja selitetään, mitä kaikkea luonnon monimuotoisuudella tarkoitetaan. Tämä kuvaus (esimerkki 4) löytyy Greenpeacen blogista.⁴

(4) Mitä luonnon monimuotoisuus tarkoittaa?

Monimuotoisuus kuvastaa kaikkea sitä rikkasta erilaisuutta ja variaatiota, joka elävien olentojen välillä on: perinnöllinen monimuotoisuus, karvaiset ja karvattomat eläimet, erilaiset kasvit, mikroskooppisen pienet bakteerit, lajien sisäinen vaihtelu, oudot ja ihmeelliset sienet ja kaikki muu elävä, minkä ihmismieli voi vain kuvitella.

Yksinkertaistettuna lajien välillä vallitsee suuria ja pieniä eroja, ja jokaisella eliöllä on luonnossa oma paikkansa. Niiden tehtävä ekosysteemin sisällä on ainutlaatuinen ja tärkeä. **Luonnon monimuotoisuus koostuu tarkasta tasapainosta**, jossa jokaisella lajilla on oma tehtävänsä ekosysteemin ja sen asukkaiden terveyden ylläpitämisessä. Se koskee myös ihmisiä! (GP 21.8.2020)

Esimerkin (4) määritelmässä puhutaan sekä perinnöllisestä että lajien välisestä monimuotoisuudesta sekä lajien välisistä ja ekosysteemien sisäisistä kytköksistä. Esimerkki on siis silläkin tavalla harvinainen, että siinä viitataan monimuotoisuuden eri tasoihin, kun tavallisesti teksteissä keskitytään enimmäkseen lajien väliseen monimuotoisuuteen.

Esimerkissä erilaisiin lajeihin liitetään adjektiiveja kuten *erilaiset*, *mikroskooppisen pienet*, *oudot* ja *ihmeelliset*, joista osa on kokemusta luonnehtivia ja erilaisuutta korostavia, jolloin teksti pyrkii myös vetoamaan lukijaan eikä rakennu pelkästään luonnontieteelliselle diskurssille. Katkelmassa korostetaan monella tapaa sitä, että jokainen laji on tärkeä: *jokaisella – – on oma paikkansa; tehtävä on – – ainutlaatuinen ja tärkeä*.

Luonnon monimuotoisuus jää siis tavallisesti aineiston teksteissä määrittelemättä. Ministeriön ja Luken tekstit ovat lisäksi ilmaisutavaltaan melko toteavia, mikä rakentaa kirjoittajalle⁵ asiantuntijan ääntä, jolla kerrotaan faktoja lukijalle. Kun monimuotoisuutta ei tarkemmin eritellä, voidaan metsäala ja Suomen metsätalous esittää monimuotoisuutta edistävänä, mikä voi palvella ministeriön viestinnällisiä päämääriä ja julkisuusstrategiaa. Luonnonsuojelujärjestöjen teksteissä taas on enemmän positiivisia mielikuvia herättäviä ja asennoitumista kutsuvia luonnehtivien ilmausten käyttöä. Tällä voidaan pyrkiä herättämään lukijassa kiinnostusta luontoa ja luonnonsuojelua kohtaan ja siten mahdollisesti saamaan tämä myös mukaan toimintaan.

5 Viittaa käsitteellä *kirjoittaja* tekstissä rakentuvaan ja tekstistä tulkittavaan positioon, joka kirjoittuu tekstiin kielenpiirteiden välityksellä, en siihen todelliseen henkilöön, joka tekstin on kirjoittanut. Samoin *lukija* viittaa tekstissä rakentuvaan lukijapositioon. (Ks. Virtanen, Rahtu & Shore, 2018, s. 14–21).

4 Esimerkeissä lihavoinnit ovat omia korostuksia-ni.

4.2 Monimuotoisuus on tärkeää

Kaikissa aineiston teksteissä rakentuu selkeä kuva siitä, että luonnon monimuotoisuus on erittäin tärkeää ja sitä on suojeltava ja edistettävä. Useinkaan tärkeyttä ei eksplisiittisesti perustella, vaan se rakentuu erilaisten epäsuorasti välittyvien merkitysten, kuten presuppositioiden ja implikaatioiden, kautta. Presuppositiot ovat ilmauksen sisältämiä taustaoletuksia, jotka esitetään annettuina, valmiiksi hyväksytyinä tosiasioina (van Dijk, 2012, s. 597–598; Fairclough, 1992, s. 120–121). Implikaatiot taas ovat merkityksiä, joita ei ilmaista suoraan mutta jotka ovat pääteltävissä kontekstista. Niiden tulkinta perustuu usein yhteiseen, jaettuun sosiokulttuuriseen tietoon. (Van Dijk, 2012, s. 596–597.)

Luonnon monimuotoisuus esiintyy teksteissä usein esimerkiksi sellaisten ilmausten kanssa kuin *turvata, säilyttää, ylläpitää, edistää, parantaa* ja *huolehtia*, joiden merkitykseen sisältyy, että niiden toiminnan kohde on jotakin positiivisesti arvotettua. Tällaiset ilmaukset siis presupponoivat, että monimuotoisuus on tärkeää (ks. Stibbe & Zunino, 2008, s. 169).

Luonnonsuojelujärjestöjen teksteissä luonnon monimuotoisuuden tärkeyttä perustellaan kuitenkin joskus suoraankin, kuten seuraavassa esimerkissä.

(5) Luonnon monimuotoisuus mahdollistaa elämämme maapallolla. Monimuotoinen luonto tuottaa meille muun muassa vettä, ruokaa, happea sekä lääkeaineita. Luonnon monimuotoisuus kuitenkin köyhtyy hälyttävää vauhtia. (WWF 17.12.2019)

Esimerkissä (5) ensimmäisen virkkeen omistusliite (*elämämme*) ja seuraavan virk-

keen hyötyjän asemassa oleva *me*-pronomini hahmottavat samastuttavaksi sisäryhmäksi ihmiskunnan, jonka näkökulmasta asiaa tarkastellaan. Esimerkissä korostuu siis monimuotoisuuden merkitys nimenomaan ihmisille. Luonto on aktiivisena toimijana, ja verbi *tuottaa* saa sen näyttämään jonkinlaiselta resurssien ja palveluiden tarjoajalta, jolla on ennen kaikkea välineellinen arvo.

Monimuotoisuuden tärkeyttä implikoi myös se, että teksteissä kerrotaan erilaisista toimista, joita monimuotoisuuden säilymisen eteen tehdään. Kaikkien toimijoiden teksteissä mainitaan runsaasti erilaisia strategioita, hankkeita, direktiivejä ja lakeja sekä toimia, joilla pyritään edistämään monimuotoisuutta, mikä vahvistaa kuvaa siitä, että monimuotoisuutta on tärkeää edistää monenlaisilla toimilla. Tätä havainnollistavat seuraavat esimerkit (6a–b).

(6a) Esimerkiksi juuri päivitettyssä **Kansallisessa metsästrategiassa** monimuotoisuusasiat ovat esillä aiempaa vahvemmin, ja vuoteen 2025 käynnissä oleva **METSO-ohjelma** turvaa sekin osaltaan monimuotoisuutta. (MMM 15.1.2019)

(6b) Esimerkkinä luontoarvojen kokonaisvaltaisesta ymmärryksestä toimii maamme toistaiseksi merkittävin **luontohanke, Freshabit LIFE IP**. Hankkeen päätavoite ei ole vaellusesteiden poistaminen, vaan Natura 2000 -vesistöalueiden ekologisen tilan ja monimuotoisuuden parantaminen. (Luke 3.8.2020)

Etenkin MMM:n blogissa mainitaan valtava määrä erilaisia strategioita ja hankkeita, joiden tarkempi sisältö ja keskinäiset suhteet jäävät kuitenkin usein epäselviksi. MMM:n

tekstien voi ajatella tältä osin perustuvan byrokraattiseen ja hallinnollisen ohjauksen diskurssiin, jossa lähtökohtana on, että ympäristönsuojelussa hallinnoidaan ennen kaikkea ennalta määriteltyjä ongelmia sekä laadi-taan suunnitelmia ja ohjeita (Solin, 2002, s. 161–163).

Strategioiden ja hankkeiden esiin tuominen voi toimia myös osoituksena siitä, että ministeriössä ymmärretään aiheen vakavuus ja toimitaan sen eteen (ks. esimerkki 6a). Esimerkissä (6b) mainitaan eksplisiittisesti, että mainittu hanke on osoitus siitä, että luontoarvot ymmärretään kokonaisvaltaisesti. Esimerkeissä (6a) ja (6b) puhe monimuotoisuuden edistämisestä jää kuitenkin melko abstraktiksi ja epämääräiseksi (*monimuotoisuusasiat ovat esillä; monimuotoisuuden parantaminen*), ja siten jää epäselväksi, millaisia konkreettisia toimia on tarkoitus tehdä.

Luonnonsuojelujärjestöjen teksteissä kuvattavat toimet ovat yleensä MMM:n ja Luken tekstejä konkreettisempia: kerrotaan esimerkiksi patojen ja vesivoimalaitosten purkamisesta tai kosteikkojen rakentamisesta. Luonnonsuojelujärjestöillä erilaisten toimien kuvaukset voivat myös toimia lukijoille osoituksena siinä, että järjestöt saavat asioita aikaan ja annetuilla lahjoituksilla on aidosti merkitystä.

Monimuotoisuudesta puhuttaessa käytetään jonkin verran myös erilaisia direktiivejä eli ohjailevia lausumia, joiden avulla käsketään, pyydetään tai neuvotaan toimimaan jollakin tavalla (VISK, § 1645). Direktiivit ilmaisevat, että toiminta on jollakin tavalla välttämätöntä tai toivottavaa, ja siten niiden käyttö osaltaan implikoi monimuotoisuuden säilyttämisen tärkeyttä. Aineistossa velvoittamiseen ja neuvomiseen käytetään muun

muussa nesessiiviverbiä *pitää* sekä nesessiivira-kenteita *on tehtävä, tulee tehdä* ja *tulisi tehdä*, kuten seuraavissa esimerkeissä.

(7a) **On lakattava toivomasta** helppoja ratkaisuja. **On ymmärrettävä** laajoja vaikutusketjuja ravintoverkoissa ja elinympäristöissä. Monimuotoisuuden pe-lastaminen **vaatii** monimuotoisia toimia, paitsi suojelualueilla myös arkiluonnossa. (MMM 21.9.2020)

(7b) Ilmaston muuttuessa vastustuskykyisissä metsissä lahopuun ja lehtipuiden määrä sekä metsäluonnon monimuotoisuus ovat avainasemassa. Riittävän suuret suoje-lualueet ja ekologiset käytävät **on varmistettava** myös metsäyhtiöiden mailla. **Marinin hallituksen päätöksillä tulisi vauhdittaa** tätä muutosta. (SLL 17.6.2020)

Kuten esimerkissä (7a), osa aineiston direktiiveistä on sellaisia, joita ei ole kohdistettu millekään tietylle taholle vaan ikään kuin kaikille. Luonnonsuojelujärjestöjen teksteissä (esimerkki 7b) velvoittaminen kohdistetaan useammin johonkin tiettyyn nimettyyn tahoon, joka on tyypillisesti Suomi ja muut valtiot ja näiden päättäjät.

5 MIKÄ MONIMUOTOISUUTTA UHKAA?

Luonnon monimuotoisuuden vähenemisen syistä ja monimuotoisuuden uhista puhutaan paljon kaikkien toimijoiden teksteissä, mutta uhista puhuminen korostuu etenkin WWF:n teksteissä. Monimuotoisuuden vähenemisen syiksi esitetään toistuvasti ilmastonmuutos, metsien hakkuut, maa-alan raivaus, ruuan- ja energiantuotanto, elinympäristöjen häviäminen ja infrastruktuuri sekä vieraslajit.

Käsittelen seuraavaksi ensin tapauksia, joissa monimuotoisuuden vähenemisestä puhutaan niin, että toimijat on häivytetty ja tapahtumat näyttävät kuin itsestään tapahtuvina. Tämän jälkeen käsittelen tapauksia, joissa monimuotoisuuden vähenemisestä puhuttaessa mainitaan eksplisiittisesti ihminen. Kolmantena käsittelen tapauksia, joissa monimuotoisuuden uhaksi nimetään vieraslajit.

5.1 Hakkuut, rakentaminen ja liikkakalastus – tekijöiden häivyttäminen

Aineistossa luonnon monimuotoisuuden uhista puhutaan tyypillisesti niin, että toimintaa ja prosesseja kuvataan käyttämällä kielipiillisiä metaforia sekä verbien passiivimuotoja. Tällöin ihmisten rooli jää implisiittiseksi eikä toimintoihin osallistujia tuoda eksplisiittisesti esiin.

(8a) Luontotyyppien tuhoutumisen aiheuttama monimuotoisuuden vähentymisen syy on Amazonin sademetsissä usein **maakaappaukset ja teollisen maatalouden levittäytyminen, kaivostoiminta, metsähakkuut, laajamittaisten infrastruktuurien rakentaminen, joka tapahtuu metsiä hävittämällä**. Lisäksi alkupe räiskansojen alueiden ja suojeltujen kohteiden metsäkadot ovat nousseet huimasti viime vuosina. (GP 21.8.2020)

(8b) Merkittävin uhka luonnon monimuotoisuudelle ovat luonnonvaraisten **elinympäristöjen häviäminen ja heikentyminen**, joiden suurin syy on, että **maataloudelle raivataan lisää maa-alaa** erityisesti **kasvavan eläinperäisen ruuan kulutuksen** takia. Muita syitä elinympäristöjen häviämiseksi ovat esimerkiksi **rakennetun**

ympäristön laajentuminen ja energiantuotanto. (WWF 19.12.2019)

Esimerkit (8a–b) koostuvat suurimmaksi osaksi predikatiivilauseista, joilla kuvataan monimuotoisuuden uhkia ja sen vähenemisen syitä. Varsinainen toiminta ja prosessit on ilmaistu substantiivein (*vähentyminen, levittäytyminen, rakentaminen; kaivostoiminta, metsähakkuut, ruuan kulutus*), ja verbinä on *olla*-verbi. Tällöin luontoa tuhoavat prosessit eivät näyttäydy ihmisten jatkuvasti toteuttamina toimina, vaan esimerkeissä on ennemminkin kyse asioiden luonnehtimisesta ja kuvailusta. Tapahtumat ovat abstrakteja eivätkä kiinnity tiettyyn aikaan, eikä niissä tarkenneta tekijöiden, syiden ja seurausten ketjuja.⁶

Esimerkeissä se, joka levittäytyy ja laajentuu, on genetiivimääritteenä (*maatalouden levittäytyminen, rakennetun ympäristön laajentuminen*). Tällöin maatalous ja rakennettu ympäristö näyttävät ikään kuin itsenäisinä entiteetteinä, kuin haitallisina kasveina, jotka levittäytyvät ja laajentuvat ilman ihmisen aktiivista toimintaa. Kuten Salminenkin (2012, s. 28) toteaa, tiedämme maailmantiedon perusteella, että ihminen on kaiken yllä kuvatun toiminnan takana, mutta ihmistä ei tällaisen toiminnan kuvauksessa esitetä aktiivisena toimijana.

Esimerkin (8b) alussa uhaksi nimetään elinympäristöjen *häviäminen ja heikentyminen*, jolloin näkökulma on häviäjässä ja heikentyjässä eikä siinä tahossa tai toimijassa, joka häviämisen ja heikentymisen aiheuttaa. Tämän

⁶ Luonnonsuojelujärjestöillä on myös kampanjoita, joilla pyritään vaikuttamaan suurten yhtiöiden, kuten esimerkiksi Nesteen tai Fortumin, toimintaan. Tällöin kritisoidaan suoraan näiden nimettyjen yhtiöiden toimintaa ja tuodaan esiin niiden toiminnan vaikutuksia luontoon. Tämän tutkimuksen aineiston teksteissä tällaisia mainintoja esiintyy kuitenkin hyvin vähän.

jälkeen toki kuvataan näiden syitä. Esimerkissä käytetään myös passiivina: *maataloudelle raivataan lisää maa-alaa*. Tässä raivaaminen esitetään verbiä käyttämällä, mutta passiivi kätkee toiminnan takana olevat toimijat, joskin passiivi viittaa ihmisten toimintaan.

Useissa teksteissä monimuotoisuuden, luonnon ja elinympäristöjen tuhoajan roolissa on *ilmastonmuutos*. Ilmastonmuutoksesta puhutaan kaikkien toimijoiden teksteissä, mutta kaikkein eniten se esiintyy WWF:n teksteissä.

(9) Vaikka olemme täysin riippuvaisia luonnosta, esimerkiksi puhtaasta vedestä ja ilmasta, ruoasta ja lääkeaineista, on luonto ajettu ahtaalle. **Ilmastonmuutos heikentää** lajien, elinympäristöjen ja ekosysteemien tilaa entisestään, ja samalla ekosysteemien hävittäminen lämmittää ilmakehää. (WWF 28.5.2020)

Termi *ilmastonmuutos* on itsessään nominaalitus, substantiivi, joka kuvaa erittäin laajaa ja monitahoista ilmiötä. Tämän lisäksi, kun ilmastonmuutos esitetään monimuotoisuuden heikentäjänä ja luonnon uhkana, jäävät taka-alalle ne syyt, jotka vaikuttavat ilmastonmuutokseen. Esimerkissä (9) ilmastonmuutos on aktiivinen toimija ja jonkinlaisessa luonnon ahtaalle ajajaa avustavassa roolissa. Etenkin luonnonsuojelujärjestöjen teksteissä on tyyppillistä, että ilmastonmuutos näyttyy roistona, jota vastaan täytyy taistella.

Edeltävissä esimerkeissä (8–9) puhutaan monimuotoisuuden vähenemisestä maailmanlaajuisena ongelmana tai kuvataan jonkin tietyn paikan tapahtumia. Seuraavissa esimerkeissä puhutaan sen sijaan Suomesta ja Suomen luontotyyppien häviämisestä.

(10a) Miksi näin on käynyt, eli miten eri luontotyyppien uhanalaisiksi päätyminen on tapahtunut? Kangasmetsissä – jotka edustavat suurinta pinta-alaa arvioituista luontotyypeistä – tärkein syy on ollut **taloudellisen hyvinvoinnin lisäämiseen tähännynt metsien käyttö**. (MMM 15.1.2019)

(10b) **Turpeen kaivaminen** energiakäyttöön on yksi suoluontoa heikentävistä asioista. (SLL 22.9.2020)

Myös Suomesta puhuttaessa käytössä ovat samanlaiset kielen keinot: verbeistä johdetut substantiivit *metsien käyttö* ja *turpeen kaivaminen*. Joitakin vaikuttimia on mainittu yleisellä tasolla (*taloudellisen hyvinvoinnin lisääminen, energiakäyttö*), mutta tekijää ei mainita, joten näistä toimista vastuussa oleva taho jää pimentoon. Selvää tieteenkin on, että toiminnan takana ovat ihmiset, mutta esimerkeistä ei pysty päättelemään sitä, onko toiminnan takana erityisesti jokin tietty taho ja miten toimintaan voisi vaikuttaa. Esimerkissä (10a) puhutaan *uhanalaisiksi päätymisestä*, mikä saa tapahtuneen näyttämään sattumanvaraiselta, itsestään tapahtuneelta kehitykseltä.

Monimuotoisuuden tai tiettyjen luontotyyppien vähenemisen kuvaamisen lisäksi teksteissä keskitytään tarkemmin myös joihinkin eläimiin. Kaikkien toimijoiden teksteissä käsitellään ainakin jossain määrin kaloja, joiden uhiksi rakentuvat toistuvasti liikakalastus, rehevöityminen sekä padot ja muut esteet (esimerkki 11a). Kalojen lisäksi luonnonsuojelujärjestöjen teksteissä keskitytään toisinaan kuvaamaan joitain tiettyjä (eläin)lajeja, mikä liittyy myös järjestön toimintastrategiaan, jossa on yksittäisiin lajeihin kohdistuvia kampanjoita (esimerkki 11b).

(11a) Suuri osa vesistöistämme on säännöseltyjä, mikä ei myöskään paranna vaelluskalojen olosuhteita. Paikoin myös muut tekijät, kuten **tulvansuojelu (perkaukset), rehevöityminen ja liikkalastus**, lisäävät vaelluskalojen ahdinkoa. (Luke 3.8.2020)

(11b) Saimaannorppa on kuitenkin edelleen erittäin uhanalainen ja tarvitsee ihmisen apua vielä pitkään. Norppia uhkaavat muun muassa **ilmastonmuutos, kalaverkot ja ihmisen aiheuttama häiriö**. (WWF 6.4.2020)

Esimerkissä (11a) *tulvansuojelu, rehevöityminen* ja *liikkalastus* ovat toimijoita, jotka lisäävät kalojen ahdinkoa. Vaikkei ihmistä eksplisiittisesti mainita, on selvää, että esimerkiksi liikkalastuksen, samoin kuin aiempien esimerkkien kaivostoiminnan ja turpeen kaivamisen takana ovat ihmiset. Sen sijaan *rehevöityminen* ei väistämättä edes implikoi ihmisen toimintaa, ja ilman asiantuntemusta ja taustatietoja se voi kuulostaa itsestään alkavalta ja tapahtuvalta prosessilta.

Esimerkissä (11b) norppien yhdeksi uhaksi mainitaan *kalaverkot*, jotka näyttävät vain ilmaantuneen veteen. Esimerkissä kyllä mainitaan ihminen kahteen kertaan, joskin molemmissa tapauksissa ihminen on genetiivimäärittäneenä (*ihmisen apua, ihmisen aiheuttama häiriö*). Ihmisen aiheuttamasta häiriöstä puhuminen ei spesifioi, millaisesta häiriöstä on kyse ja miten ihminen on sen aiheuttanut.

Ihmisen avusta puhuttaessa norppa on toiminnan kohde, johon apu kohdistuu. Tällöin ihminen näyttäytyykin hyväntekijänä, auttajana, joka on tarpeellinen. Esimerkissä yksiköllinen, yleistävä *ihminen* viittaa ihmiseen lajina, jolloin myös ihmisiä käsitellään yhtenä yksikkönä, massana. Tällöin ei käy

selväksi se, että ihmisten joukossa on valtava määrä eri tavoin toimivia yksilöitä, joilla on erilaisia intressejä.

Passiivi ja nominalisaatio voivat saada asiat näyttämään siltä, kuin ne tapahtuisivat itseltään tai sattuvat olemaan jonkin kaltaisia, jolloin syiden spesifiointi tulee mahdottomaksi (Jokinen, 2016, s. 353). Suurimmassa osassa edellä käsitellyistä esimerkeistä verbinä on abstrakti *olla*-verbi, ja useissa sen sisältämissä lauseissa kuvataan tilaa: joku tai jokin on jonkinlainen tai jossakin. Tilaan ei sisälly muutosta eikä liikettä. (VISK, § 1502.) Lauseissa kuvataan siis ennemminkin tilaa, jonkin jossakin olemista ja jonkin kaltaisuutta – ei aktiivista, tietoisien toimijan toteuttamaa toimintaa.

Toimijuuden häivyttäminen ja kieliopilliset metaforat voivat selittyä ainakin osittain tekstien genrellä ja tekstityypillä: tieteellisille ja muille tietoa eritteleville teksteille kieliopilliset metaforat ovat tyyppillisiä (Karvonen, 1991, s. 150). Toisaalta taas tiedottavissa teksteissä ja blogiteksteissä olisi tarjolla laajempi kirjo keinoja valittavaksi; tieteellisten ja tietoa erottelevien lähdetekstien käytänteitä ei olisi välttämätöntä siirtää suoraan eteenpäin.

Muita syitä kieliopillisille metaforille ja abstrakteille ilmauksille aineistossa voi olla esimerkiksi se, että vältetään syyllistämistä ihmisiä tai tiettyjä tahoja. Tietenkään vaikutusyhteyksien tarkennuksia ei ole mahdollista kovin laajasti käydä läpi yhdessä tiedottavassa tekstissä, mutta yksikin tarkempi esimerkki tai linkittäminen muihin teksteihin voisi tuoda näkyviin yleisemmän kysymyksen vaikutussuhteista. Ministeriön ja Luken teksteille voi pitää odotuksenmukaisenakin, että ihmisten tekojen kielteisiä vaikutuksia ei haluta suoraan tuoda esiin vaan keskitytään

siihen, miten metsä-, maa- ja kalataloutta voidaan toteuttaa siten, että se olisi sopuoinnussa luonnon monimuotoisuuden säilymiseen tähtäävien toimien kanssa. Samalla vältetään käsittelemästä monimuotoisuuden kysymykseen liittyviä ristiriitaisia intressejä.

5.2 Ihmisen toiminta

Ihmistä ei mainita luonnon monimuotoisuuden vähenemisen yhteydessä lainkaan MMM:n tai Luken teksteissä, vaan se mainitaan ainoastaan luonnonsuojelujärjestöjen teksteissä. Kun ihminen mainitaan, useimmin puhutaan *ihmisen toiminnasta*.

(12) Selkärankaisten villieläinten populaatioiden pienentymisen taustalla on **ihmisen toiminta**. Etenkin elinympäristöjä tuhoava maankäyttö ja luonnonvarojen ylikulutus uhkaavat luonnon monimuotoisuutta. Myös haitalliset vieraslajit, saasteet ja ilmastonmuutos ovat suuria uhkatekijöitä. (WWF 11.9.2020)

Ilmaus *ihmisen toiminta* on itsessään hyvin geneerinen, eikä se spesifioi, millaisesta toiminnasta on kyse. Esimerkissä (12) ilmausta seuraavat nominaalitutukset kuitenkin osittain spesifioivat tätä toimintaa. Ihminen esiintyy ilmauksessa pääsanana *toiminta* genetiivimäärityksenä. Tällaisella ilmauksella toiminnan aikaansaaja jää kaukaiseksi, vaikka se onkin mukana (Karvonen, 1991, s. 157; Salminen, 2012, s. 64). Esimerkissä (12) ihmisen toiminnan sanotaan olevan lajien vähenemisen taustalla, jolloin jää epäselväksi, millainen syy-seuraussuhde tarkalleen on. Esimerkissä ovat käytössä myös aiemmin käsitellyt nominaalitutukset (*maankäyttö, ylikulutus, ilmastonmuutos*) sekä substantiivit *saasteet* ja *vieraslajit*, joista jälkimmäistä käsitellään jäljempänä.

Edellisessä esimerkissä *ihmisen toiminta* oli jonkinlaisessa aiheuttajan roolissa. Seuraavassa esimerkissä *ihmisen toiminta* on aktiivinen toimija.

(13) **Ihmisen toiminta on tunkeutunut** viime vuosina yhä kauemmas merelle ja intressit alueiden hyödyntämiseksi ovat kasvaneet. Teollinen kalastus tyhjentää maailman meriä, syvänmeren kaivu uuhkaa meren pohjaa ja ilmastonmuutos aiheuttaa ennennäkemätöntä painetta merten elämälle. Valtavat muovilautat ajeltivat Atlantilla ja Tyynellä valtamerellä. Tästä tuhoisasta kehityksestä **vastaa kourallinen maailman rikkaimpia maita**. (GP 3.11.2019)

Esimerkissä (13) *ihmisen toiminta tunkeutuu*, jolloin toiminta on se, joka vaikuttaa. Ihmisestä ja toiminnasta puhutaan geneerisesti, jolloin viitataan ihmiseen lajina, joka toimii ja levittäytyy tuhoavasti. Ensimmäisen virkkeen jälkeen annetaan esimerkkejä tästä toiminnasta. Kun ilmastonmuutos ja muovilautat mainitaan tämän jälkeen, ne tulevat tulkituksi ihmisen toiminnaksi tai jollakin tavalla siitä riippuvaiseksi, mutta kytkös jää epäselväksi. Viimeisessä virkkeessä vastuulliseksi tahoksi nimetään *maailman rikkaimmat maat*, joskin spesifioimatta jää se, mistä nimenomaisista maista on kyse. Ilmaus sisältää ihmistoiminnan vain implisiittisesti. *Vastata*-verbi viittaa siihen, että kyse on vastuunkannosta ja siten päätöksentekojärjestelmistä ja siten päättäjistä maiden edustajina. Näin ilmaistuna esimerkiksi (ylikansallisen) yritysten rooli tai muutkaan tarkemmat vaikutusketjut eivät tule esiin.

Muutaman kerran aineistossa käytetään monikon ensimmäistä persoonaa viittaamassa ihmisiin yleisesti. Nämä muutamat esiintymät ovat kaikki WWF:n teksteistä.

(14) Esimerkiksi ylikalastuksen takia vaarana on, että **kalastamme** meret tyhjiksi vielä omana elinaikanamme. (WWF 17.12.2019)

Esimerkin me (*kalastamme, elinaikanamme*) viittaa yleisesti ihmisiin. Koskinen (2017, s. 54–55) on havainnut, että eläinsuojelukirjallisuudessa monikon 1. persoonalla konstruoihiin ryhmiin liitetään lähinnä negatiivisia piirteitä ja me-muotoa käyttämällä esitetään syytöksiä lukijalle. Myös esimerkistä (14) voi havaita tällaisen negatiivisen sävyn ja syytöksen, kun me-ryhmään liitetään ei-toivottu toiminta, potentiaalinen merten tyhjäksi kalastaminen. Me-muotoa käyttämällä syytösten esittäminen on mahdollisesti hyväksyttävämpää, sillä kirjoittaja kritisoi ainakin näennäisesti myös itseään. Me-muodolla voidaan luoda myös yhteishenkeä: kirjoittaja osoittaa olevansa ”samassa veneessä” lukijan kanssa. (Koskinen, 2017, s. 55.)

Tekijöiden häivytyks tai puhuminen ihmisistä kollektiivina vaikuttaa olevan tendenssi ympäristöongelmista kertovissa teksteissä ylipäätään (esim. Salminen, 2012; Schleppegrell, 1997, s. 54–55; Stibbe 2021, s. 25). Tällöin vastuu ja syyllisyys on kollektiivinen ja kohdistuu yhtäläisesti kaikkiin ihmisiin, ja erilaiset valta-, vastuu- ja toimijuussuhteet jäävät erittelemättä.

5.3 Vieraslajit

Monimuotoisuuden uhkana mainitaan erilaiset vieraslajit MMM:n, Luken ja WWF:n teksteissä; aineiston SLL:n ja Greenpeacen teksteissä niitä ei mainita. Useassa tekstissä vieraslajit mainitaan eksplisiittisesti yhdeksi suurimmista luonnon ja sen monimuotoisuuden uhista.

(15) Suomi ei ole ainoa maa, joka **taistelee haitallisia vieraslajeja vastaan**. EU:n vieraslajiasetus edellyttää kaikki EU-jäsenmaat torjuntatoimiin. Maailmanlaajuisesti **vieraslajit ovat** tieteellisten arvioiden mukaan **yksi merkittävimmistä luonnon monimuotoisuuden uhkaajista**. (MMM 7.1.2020)

Esimerkissä (15) käytetään sotametaforiikkaa: vieraslajeja vastaan *taistellaan* ja niitä vastaan lähdetään *torjuntatoimiin*. Tällöin taistelija ja torjuja hahmottuu sankariksi. Kun vieraslajit konstruoidaan selvästi ihmisistä erilliseksi, ulkoapäin tulevaksi uhaksi, on mahdollisesti helpompi asettua myös selvästi taistelemaan niitä vastaan (vrt. ihmisen taistelu ihmisen toimia vastaan). Sotametaforan käyttö vieraslajeista puhuttaessa ei kuitenkaan ole ongelmatonta – Larsonin (2005) mukaan se luo kuvan siitä, että taistelulla on mahdollista palauttaa ekosysteemi alkupisteeseensä, vaikka tosiasiallisesti tällainen on mahdotonta.

Mistä vieraslajit sitten tulevat ja mikä niiden tulon aiheuttaa? Joissain teksteissä ihmisen rooli tuodaan selvästi esiin (esimerkki 16a). Toisinaan taas ihmisen rooli jää epäselväksi, kuten esimerkissä (16b), jossa toimijana on ilmastonmuutos, joka tuo vieraslajit.

(16a) Vieraslajeilla tarkoitetaan eläimiä, kasveja ja muita eliöitä, jotka **ihminen on tuonut** niiden luontaisen levinneisyysalueen ulkopuolelle. (MMM 7.1.2020)

(16b) **Ilmastonmuutos tuo** Etelä-Suomen metsiin uusia haitallisia **vieraslajeja**. Esimerkiksi kasveista jättipalsami ja japanintatar sekä eläimistä supikoira **voivat levittäytyä** yhä laajemmalle vieden elintilaa muilta lajeilta. Suomeen **voi levittäytyä**

myös uusia haitallisia vieraslajeja, kuten pesukarhu. (WWF 29.1.2020)

Esimerkissä (16b) ilmastonmuutos on roisto, joka toiminnallaan aiheuttaa haittaa, samaan tapaan kuin aiemmin käsitellyissä esimerkeissä. Ilmastonmuutoksen tuomisen jälkeen vieraslajien toimintaa kuvataan verbi-johdoksella *levittäytyä*, joka kuvaa toiminnan itsestään tapahtuvaksi (laji levittää itseään).

Seuraavassa esimerkissä kuvataan vieraslajien, minkin ja supikoiran, alkuperää ja yleistymistä.

(17) Minkki ja supikoira ovat haitallisia vieraspetoja, jotka ovat yleistyneet Itämeren rannikolla ja saaristossa. Vieraspedit aiheuttavat suurta tuhoa vesilinnuille, kuten viime vuosina huolestuttavasti taantuneelle haahkalle.

Minkki ja supikoira eivät kuulu Suomen luontoon. Pohjoisamerikkalainen minkki on näätäeläin, joka on **karannut** Suomen luontoon turkistarhoilta. Supikoira on puolestaan **alun perin kotoisin** Itä-Aasiasta. Molemmat lajit voivat aiheuttaa tuhoa esimerkiksi arvokkailla lintuvesillä ja kosteikoilla. (WWF 13.5.2020)

Esimerkissä (17) puhutaan minkin ja supikoiran yleistymisestä ja kerrotaan, mistä ne ovat kotoisin, jolloin jää epäselväksi, miten ne ovat päätyneet Suomeen. Vieraslaji käsitteenä erotetaan tulokaslajista sillä perusteella, että ihminen on aiheuttanut vieraslajin leviämisen (ks. Tieteen termipankki 23.8.2021: Biologia:vieraslaji). Kaikissa teksteissä ei kuitenkaan selvästi mainita ihmistä ja ihmisen roolia vieraslajien levittäytymisessä. Esimerkissä (17) *vieraspedit* on asetettu aktiivisen

toimijan rooliin, toisin kuin ihmiset.

Kun (eläin)lajeista puhutaan vieraslajeina, niille rakentuu selkeimmin aktiivinen toimijarooli. Suojeludiskurssissa eläimet taas ovat yleisemmin passiivisessa, toiminnan kohteen roolissa. Vieraslajeista puhuttaessa ihmiselle rakentuu usein aktiivinen rooli vieraslajien torjunnassa ja luonnon suojelussa. Se, mikä on ollut ihmisen rooli vieraslajien leviämisessä, jää helposti pimentoon.

Luonnon monimuotoisuuden uhista, kuten monimuotoisuudesta muutenkin, puhutaan kaikissa teksteissä melko yksiaanisesti. Asiat esitetään vallitsevina, vaihtoehdottomina faktoina. Tällöin ei jää juuri tilaa muunlaisille esittämisen tavoille tai näkemyksille.

6 YHTEENVETOJA JA POHDINTAA

On tavallista, ettei luonnon monimuotoisuutta käsittelevissä teksteissä monimuotoisuuden käsitettä määritellä tai sen merkitystä selitetä, vaan käsite oletetaan ennalta tiedetyksi. Käsitteellä on kuitenkin toisistaan eroavia merkityksiä ja käyttöjä, ja erilaiset merkitykset voivat palvella erilaisia tarkoituksia. Niinpä olisi tärkeää määritellä, mitä luonnon monimuotoisuudella kulloinkin tarkoitetaan. Lisäksi yleinen, yhteisesti hyväksytty määritelmä on välttämätön, jotta erilaiset toimijat ja tieteenalat voivat kommunikoida ja tehdä yhteistyötä keskenään (DeLong, 1996, s. 738). Aineiston teksteissä monimuotoisuus näyttäytyy useimmin erilaisten lajien monimuotoisuutena, jolloin muut tasot (geenien monimuotoisuudesta ekosysteemien monimuotoisuuteen) jäävät helposti marginaaliin.

Abstraktille tasolle jäävä puhe luonnon monimuotoisuudesta ja ilmastonmuutoksesta voi saada luonnon näyttämään abstraktilta ja jollakin tavalla ihmistoiminnasta

erilliseltä ilmiöltä. Etenkin MMM:n blogissa esiintyvä puhe strategioista ja hankkeista rakentaa kuvaa siitä, että luonnonsuojelu on ensisijaisesti asiantuntijoiden ja viranomaisten käsissä. Tällainen puhetapa ei juuri jätä tilaa instituutioiden ulkopuoliselle luonnonsuojelulle. (Solin, 2002, s. 168.) Abstraktille tasolle jäävä puhe voi myös palvella ministeriön viestinnän strategiaa päämääriä, ja sen avulla voidaan välttää käsittelemästä toimialaan sisältyviä ristiriitoja.

Monimuotoisuuden uhista puhuttaessa kaikille aineiston teksteille on yhteistä se, että ihminen ei useinkaan ole aktiivisen toimijan roolissa. Kun ihminen mainitaan, ihmisiä käsitellään usein yhtenä kokonaisuutena, lajina. Ihmisen käsitteleminen toimijat häivyttään tai geneerisesti luo kollektiivista syyllisyyttä, joka ei auta erittelemään sitä, miten asioihin voi vaikuttaa (Salminen, 2012, s. 198–199; Schleppegler, 1997).

Viestinnällä on erilaisia päämääriä, ja tässä artikkelissa eriteltyt keinot palvelevat niistä monia. Jos kuitenkin lähdetään siitä ihanteesta, että demokraattisessa yhteiskunnassa vaikutusmahdollisuuksien tulisi perustua myös rationaaliseen tietoon, olisi tärkeää, että luki- ja saisi selkeän kuvan siitä, mistä käsitellyissä asioissa ja ilmiöissä on tarkalleen kyse. Tätä edistää mahdollisimman konkreettinen, selkeä kieli, jossa abstraktisuuden sijaan kausaalisuhteet, asioiden mittasuhteet ja se, ketkä tai mitkä ovat ratkaisevia toimijoita, on ilmaistu selkeästi.

Toimijuuden, roolien ja kieliopillisten metaforien analyysi sekä ekolovingvistinen analyysikehitys ovat tässä artikkelissa tuoneet esiin sitä, miten kuva luonnosta, sen monimuotoisuudesta ja sitä uhkaavista asioista rakentuu kielellisten valintojen kautta ja mitä luonnon säilymisen kannalta ongelmallista tarkasteluissa kielenkäytön tavoissa voi olla. Tämä tutkimus vahvistaa osaltaan niitä ekolovingvistiikan aiempia havaintoja, että myös luonnon säilymisen edistämiseen tähtäävissä teksteissä ja diskursseissa voi olla ongelmallisia puhetapoja. Ekolovingvistisesti suuntautunutta diskurssintutkimusta on tehty toistaiseksi melko niukasti suomenkielisistä aineistoista, joten tämä tutkimus täydentää ekolovingvistiikkaa myös siltä osin.

AINEISTOLÄHTEET

Greenpeacen blogi. Viitattu 14.6.2021.
<https://www.greenpeace.org/finland/blogit>.

Luonnonvarakeskuksen blogi.
Viitattu 14.6.2021. <https://www.luke.fi/luke/ajankohtaista/blogiartikkelit>.

Maa- ja metsätalousministeriön blogi.
Puheenvuoroja maa- ja metsätalousministeriöstä. Viitattu 14.6.2021. <https://mmm.fi/blogit>.

Suomen luonnonsuojeluliiton blogi.
Viitattu 14.6.2021. <https://www.sll.fi/arkisto/ajankohtaista/blogi>

WWF:n uutiset. Viitattu 14.6.2021.
<https://wwf.fi/ajankohtaista/?content-type=uutiset>

LÄHTEET

- Berger, P. L. & Luckmann, T. (1994/1966). *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: Tiedonsosiologinen tutkielma*. Helsinki: Gaudeamus.
- DeLong, D. C. Jr. (1996). Defining biodiversity. *Wildlife Society Bulletin*, 24(4), 738–749.
- Dijk, T. A. van. (2012). Discourse and knowledge. Teoksessa J. Gee & M. Handford (toim.), *The Routledge handbook of discourse analysis*, (s. 587–603). Routledge.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Polity Press.
- Fill, A. & Mühlhäuser, P. (toim.) (2001). *The ecolinguistic reader: Language, ecology, and environment*. Continuum.
- Fill, A. & Penz, H. (toim.) (2017). *The Routledge handbook of ecolinguistics*. Routledge.
- Greimas, A. J. (1980/1966). *Strukturaalista semantiikkaa*. Gaudeamus.
- Halliday, M. A. K. & Matthiessen, C. M. I. M. (2014). *Halliday's introduction to functional grammar* (4. painos). Routledge.
- Hellsten, I. (2002). *The politics of metaphor: Biotechnology and biodiversity in the media*. University of Tampere Press.
- Herlin, I. (2012). Katse kieleen ja ympäristöön. *Kielikuvia*, 2, 3–17.
- IPBES (2019). *Summary for policymakers of the global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services*. Bonn: IPBES secretariat.
- Johnson, C. K., Hitchens, P. L., Pandit, P. S., Rushmore, J., Evans, T. S., Young, C. C. W. & Doyle, M. M. (2020). Global shifts in mammalian population trends reveal key predictors of virus spillover risk. *Proceedings of the Royal Society B* 287, 20192736.
- Jokinen, A. (2016). Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*, (s. 337–368). Vastapaino.
- Karvonen, P. (1991). Kieliopillinen metafora ja sen vaikutukset tekstissä. Teoksessa T. Lehtinen & S. Shore (toim.), *Kieli, valta ja eriarvoisuus*, (s. 148–165). Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Keesing, F., Belden, L. K., Daszak, P., Dobson, A., Harvell, C. D., Holt, R. D., Hudson, P. Jolles, A., Jones, K. E., Mitchell, C. E., Myers, S. S. Bogich, T. & Ostfeld, R. S. (2010). Impacts of biodiversity on the emergence and transmission of infectious diseases. *Nature*, 468, 847–652.
- Koskinen, M. (2017). *Monikon 1. persoonan retoriset tehtävät eläinsuojelukirjallisuudessa*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Laitinen, L. (1988). Naiset ja roolit. Koti- ja ansioäitien keskustelu 1987. Teoksessa L. Laitinen (toim.), *Isosuinen nainen: Tutkielmia naisesta ja kielestä*, (s. 159–184). Yliopistopaino.
- Larson, B. M. H. (2005). The war of the roses: Demilitarizing invasion biology. *Frontiers in Ecology and the Environment*, 3(9), 495–500.
- Miller, C. & Shepherd, D. (2009). Questions for genre theory from the blogosphere. Teoksessa J. Giltrow & D. Stein (toim.), *Genres in the Internet. Issues in the theory of genre*, (s. 263–290). Amsterdam: Benjamins.
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2019). *Uusi kurssi kofti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Propp, V. (1958/1928). *Morphology of the folktale*. Bloomington: Indiana University.

- Salminen, J. (2012). *Ihmisen ja luonnon suhde: 5. ja 6. luokan maantiedon ja biologian sekä fysiikan ja kemian oppikirjojen kielellisten valintojen tarkastelua*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Schleppegrell, M. J. (1997). Agency in environmental education. *Linguistics and Education*, 9(1), 49–67.
- Solin, A. (2002). Arvot vai ohjearvot? Ympäristönsuojelun merkityksistä hallinnon teksteissä. Teoksessa V. Heikkinen (toim.), *Virikapukainen kieli*, (s. 157–171). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Stibbe, A. (2014). An ecolinguistic approach to critical discourse studies. *Critical Discourse Studies*, 11(1), 117–128.
- Stibbe, A. (2021). *Ecolinguistics: Language, ecology and the stories we live by* (2. painos). London: Routledge.
- Stibbe, A. & Zunino, F. (2008). Boyd's Forest dragon or the survival of humanity: Discourse and the social construction of biodiversity. Teoksessa M. Döring, H. Penz & W. Trampe (toim.), *Language, signs and nature: Ecolinguistic dimensions of environmental discourse: Essays in honour of Alwin Fill*, (s. 165–182). Schauffenburg: Tübingen.
- Roston, E. (8.4.2020) *Want to Stop the Next Pandemic? Start Protecting Wildlife Habitats*. Time.
- Tieteen termipankki (2021). <https://tieteentermipankki.fi>.
- Virtanen, M., Rahtu, T. & Shore, S. (2018). Kirjoitetun vuorovaikutuksen erityisyys ja moninaisuus. Teoksessa T. Rahtu, S. Shore, & M. Virtanen (toim.), *Kirjoitettu vuorovaikutus*, (s. 9–38). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- VISK = Hakulinen, A., Vilkuna, M., Korhonen, R., Koivisto, V., Heinonen, T. & Alho, I. (2004). *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkoversio, viitattu 3.6.2021. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7.
- Väliverronen, E. (1996). *Ympäristöuhkan anatomia: Tiede, mediat ja metsän sairaskertomus*. Vastapaino.
- Väliverronen, E. (1998). Biodiversity and the power of metaphor in environmental discourse. *Science Studies*, 11(1), 19–34.
- Väliverronen, E. & Hellsten, I. (2002). From “burning library” to “green medicine”: The role of metaphors in communicating biodiversity. *Science Communication*, 24(2), 229–245.
- Wodak, R. & Meyer, M. (2016). Critical discourse studies: history, agenda, theory and methodology. Teoksessa R. Wodak & M. Meyer (toim.), *Methods of critical discourse studies* (3. painos), (s. 1–22). Los Angeles: Sage.

BIODIVERSITY AND ITS THREATS IN POPULAR EXPERT TEXTS*Emmi Lahti, University of Helsinki*

The article examines the ways that biodiversity is constructed and how threats to diversity are discussed in a variety of popular expert texts. The material includes blogs and news articles from the websites of the Ministry of Agriculture and Forestry, the Natural Resources Institute Finland and nature conservation organizations. The research is based on an ecolinguistic approach to discourse analysis. The analysis shows that, especially in the texts of the Ministry and the Natural Resources Institute Finland, the concept of biodiversity often remains vague and abstract. The texts of nature conservation organizations explain the concept more often and focus specifically about measures to promote diversity. Even still, biodiversity often seems to refer rather narrowly to the diversity of species. All the texts build an image that biodiversity is important. Actions and processes that threaten biodiversity are discussed about using nominalisation and passive voice. When people are mentioned, they are spoken of as a collective unit, making it impossible to perceive the relationship between responsibility and power. One of the threats mentioned in the material is alien species, over which humans play an active role in their control.

Keywords: biodiversity, discourse studies, ecolinguistics, nature

